

och folkskoleinspektörer att noga vaka öfver, att »inlärandet af sparsamhet», med hänsyn till såväl allmän undervisning som sparkasseverksamheten inom skolorna lämpligt och nitiskt bedrifves, i syfte att fostra det uppväxande släktet till sparsamhet.

Stockholm den 5 februari 1910.

Carl Sandquist.

Nr 205.

Af herr **Kjellberg**, om *skrifvelse till Kungl. Maj:t* angående utredning rörande alkoholmissbrukets motarbetande.

Alkoholspörsmålet framträder i vår tid som ett af de allra viktigaste samhällsproblemen. Från att en tid ha betraktats från hufvudsakligen individuellt-hygienisk synpunkt, har denna fråga blifvit en i eminent mening social fråga.

För närvarande pågår som bekant öfver hela riket en af nykterhetsorganisationerna anordnad folkomröstning angående frågan, huruvida »tidpunkten nu är inne för påbörjande af ett fullständigt och permanent rusdrycksförbud i vårt land.»

Vid riksdagarna 1907 och 1908 som ock innevarande år har inom Andra kammaren motionerats om skrifvelse med begäran om utredning och förslag till sådant reglerande af rusdryckshandteringen, att — efter en lämplig öfvergångstid — all tillverkning och försäljning af brännvin samt all försäljning af vin och öl med mer än 3 procents alkoholhalt må vara förbjuden till annat än medicinskt, tekniskt eller vetenskapligt ändamål. 1908 afslogos dessa motioner i båda kamrarna, 1907 biföllos de i Andra kammaren med 89 röster mot 86.

Själfr har undertecknad vid nämnda båda riksdagar afgifvit sin röst till förmån för de ifrågavarande motionerna, vidare har jag såväl i den pågående förbudsomröstningen som genom ett af femtio stockholmsläkare nyligen offentliggjordt uttalande i förbudsfrågan anslutit mig till förbudsvännerna; slutligen har jag jämte fyra kolleger undertecknat ett upprop i alkoholfrågan, hvilket i dagarna torde vara anslaget på de flesta järnvägsstationer i riket, med uppmaning till samfälligt arbete »för att — såsom ett betydelsefullt led i kampen för verkligt framåtskridande — skapa en bestående folkmening för ett allmänt rusdrycksförbud.»

Emellertid står det alltjämt klart för mig dels att genomförandet af ett totalt landsförbud af mångahanda anledningar måste komma att taga en synnerligen lång tid, dels att denna tid bör användas till undersökningar och därpå grundade praktiska reformer med syfte att förekomma och bekämpa alkoholmissbruket.

Vid hvarje riksdag framlägges numera ett afsevärdt antal motioner om nya eller ändrade bestämmelser för rusdryckshandteringen samt angående åtgärder i öfrigt mot alkoholmissbruket och dess följder. Vidare ha de senaste årens Riksdagar beslutat framställningar till Kungl. Maj:t om utredningar och eventuella förslag i vissa hithörande frågor: 1907 i fråga om internering af alkoholister, 1909 i fråga om lagbestämmelser i syfte att för vissa personer försvåra åtkomsten af starka drycker, samma år i fråga om villkorlig dom beträffande personer, som dömts till böter för fylleri, samma år rörande statens, kommunernas, landstingens och hushållningssällskapens frigörande i större eller mindre omfattning från deras ekonomiska beroende af från rusdryckshandteringen härflytande medel.

Inom en af Svenska Läkaresällskapet 1908 tillsatt kommitté pågår för närvarande undersökning af ett större antal personer, som antingen notoriskt missbrukat eller begynt missbruka alkohol, en undersökning, som afser att utforska de orsaker af social och individuell natur, som kunna vara af betydelse att känna för en blifvande speciallagstiftning på detta område. Till täckande af de med denna kommittés arbeten förbundna kostnader beviljade 1909 års Riksdag ett belopp af 3,000 kronor.

För en och annan af dem, hvilka i totalförbudet se enda möjliga utvägen ur det vidtgrenade och djupa elände, som alstras och underhålles genom alkoholmissbruket, ter sig måhända hvarje reformarbete på detta område meningslöst, hvarje utredning öfverflödigt. Med ett sådant betraktelsesätt förefaller det måhända bäst att utan några åtgärders vid-

tagande afvakta »den enda räddningen», som därigenom tilläfvventyrs skulle påskyndas, ja, rent af framtingas.

Andra åter ha än den ena, än den andra reformen att föreslå såsom ett mer eller mindre framgångsrikt vapen i kampen mot rusdryckerna.

Då emellertid alkoholspörsmålet griper in i så många olikartade förhållanden af både moralisk och ekonomisk natur, och då till detsamma lösning så många dels hvarandra kompletterande, dels sinsemellan konkurrerande åtgärder blifvit föreslagna, synes det vara högelingen önskvärdt för att icke säga nödvändigt, att *detta samhällliga problem upptages till pröfning i dess helhet*. Då det gäller att reda ut en så intrasslad härftva af orsaker, verkningar och parallellföreteelser, då det gäller att effektivt och varaktigt bekämpa ett system af missförhållanden, så måste *ett system af undersökningar, ett system af åtgärder* vidtagas.

*

Några af de synpunkter, som vid alkoholspörsmålets behandling synas mig böra komma till användning, ha under senare delen af det sistförflutna året offentliggen — i föredrag, tidningsartiklar och i en broschyr med titel »Kan nykterhetsfrågan lösas utan totalförbud» — framlagts af praktiserande läkaren i Stockholm *Ivan Bratt*, och har jag ansett lämpligt att här nedan, utan att ingå på någon granskning af det anförda, genom referat och citat inför Riksdagen framlägga en del af hans uttalanden.

*

Onekligen äro de starka privatekonomiska intressen, som äro bundna vid de alkoholhaltiga dryckernas produktion men framförallt vid deras försäljning en af de starkast bidragande orsakerna till dessa dryckers allmänna förekomst och till missbruk af alkohol. Göteborgssystemets ursprungliga idé, att enskilda icke skulle förtjäna på ökad brännvinskonsumention, har genom det sätt, hvarpå den praktiskt kommit till användning, icke kunnat visa sina goda verkningar i den utsträckning, som varit önskvärd. Likväl kan ifrågasättas, om icke genom åtgärder af ena eller andra slaget, bland hvilka här nedan en del riktningsvis antydas, det ifrågavarande systemet skulle komma att visa synnerligen goda verkningar.

1) Alla alkoholhaltiga drycker *försålde en gros* genom ett eller flera bolag, hvars hela vinst utöfver fem procent på aktiekapitalet, ginge till staten, resp. till vissa bestämda statsändamål. Såväl all i landet producerad som hit importerad alkohols försäljning en gros ginge genom detta (dessa) bolag.

2) *Utminuterig* af alkoholhaltiga drycker, inclusive vin och öl, besörjdes genom bolag, organiserade såsom Göteborgssystemet, men hvilkas vinstmedel (utöfver fem procent på aktiekapitalet) ginge till staten, resp. vissa bestämda statsändamål. Rättighet till utminuterig finge ej öfverlätas.

3) *Utskänkning* skildes från Göteborgssystemet och ombesörjdes af enskilda, som därtill erhållit vederbörligt tillstånd, men med åliggande att försälja brännvin, vin och öl *till samma*, på kärnen eller i utskänkingslokalen officiellt angifna *pris*, för hvilka varorna genom engrosbolaget inköpts.

4) Därjämte borde tagas i öfvervägande, huruvida utdelning på aktiekapital, nedlagdt i företag för *alkoholproduktion*, borde genom lag begränsas, samt de villkor pröfvas, under hvilka staten kunde inlösa rätten till öfverstigande vinst.

Genom dessa och liknande åtgärder skulle en af de kraftigaste driffjädrarna till alkoholhaltiga dryckers propagering bortfalla, under det att de från alkoholtrafiken aflyftade privatekonomiska intressena så att säga af sig själfva öfverginge på alkoholens konkurrenter: de alkoholfria dryckerna, hvilka under nuvarande förhållanden svårigen kunna tränga sig fram. De alkoholhaltiga dryckerna komme alltjämnt att finnas tillgängliga inom kommuner, där utskänkning är tillåten, men ingen matservering, än mindre restaurang utan matservering, skulle kunna baseras på dem.

För *utskänkning* infördes strängare bestämmelser. Brännvin och därmed jämförliga drycker finge endast serveras till viss mängd (45 kub.-cm.) och till lagad mat af ett visst, ej allt för lågt värde, exempelvis 25 å 50 öre. Härom anföres i den nämnda broschyren:

Å utskänkingsställena böra än strängare bestämmelser än de nuvarande införas och bättre kontroll utöfvas till förebyggande af missbruk. Disksupningen är, som bekant, borttagen, och ingen kan numera erhålla brännvin utan att samtidigt köpa mat. För att erhålla en sup fordras samtidigt köp af smörgås eller dylikt för minst 10 öre; för att erhålla två supar, hvilket är maximum, fordras att samtidigt köpa portionsmat för 35 öre. Å ölkaféerna serveras öl utan mat i obegränsad mängd.

Att under *nuvarande* förhållanden ytterligare skärpa de villkor, under hvilka spirituosa å utskänkingsställe kan erhållas torde vara af tvifvelaktig nytta. Så har t. ex. diskupningens borttagande, hvilket onekligen innebar ett framsteg, då ju brännvin knappast är att betrakta som läskedryck, otvifvelaktigt vållat att personer, som förut tillfredsställde sitt behof efter brännvin genom att då och då under dagens lopp köpa sig en sup, numera funnit det därmed kombinerande smörgåsatandet dyrbart och i stället, redan på morgonen, lagt sig till med en liter! Huru mycket som är kvar till kvällen låter tänka sig.

Restriktioner för *utskänkningen* kunna därför icke göras utan samtidiga bestämda förändringar i grunderna för utminutereringen. Hvad jag här nedan föreslår angående utskänkningen bör därför betraktas i samband med de förslag till förändring i *utminutereringen* som afhandlas i nästa kapitel.

På utskänkingsställe, respektive restaurang, anser jag, att hvarje icke berusad medborgare skall ha rätt till spirituosa i en mängd som enligt all erfarenhet står i öfverensstämmelse med måttligt bruk. Detta är bestämmelser, som gälla för alla lika, men som genera endast dem, som önska missbruka alkohol, och till deras önskingar anser jag icke att hänsyn behöfver tagas.

Hvad brännvinet beträffar, torde med ljus och lykta icke något skäl kunna uppletas för att servera detta annat än till verklig måltid (af visst pris, exempelvis

50 öre). Och mer än en sup (på $4\frac{1}{2}$ centiliter! = »helan» + »halfvan») borde icke tillåtas. Brännvin utan mat är att betrakta som ett verkligt och allvarligt gift. Infördes dessa bestämmelser, skulle berusning eller annat verkligt missbruk af brännvin på utskänkningsställe knappast kunna förekomma. Åtminstone måste vederbörande *äta* på bra många ställen och bra mycket innan han blef full.

Hvad ölet beträffar, ställer sig saken något annorlunda. Det förefaller mig, som borde åtminstone den *andra* serverade tredjedels litern öl, och hvad därutöfver går, vara åtföljd af föda i viss mängd. Jag tror icke att härigenom något berättigadt intresse skulle bli lidande.

Hvad vin och dyrbarare spirituosa beträffar, tror jag icke att något *praktiskt* intresse här fordrar särskilda bestämmelser. Skulle emellertid samma symmetribehof göra sig gällande som t. ex. lät Göteborgssystemets styrelse förordna om borttagande af barenas något löjlige diskstolar samtidigt som — disksupningen på krogarna borttogs, så får man söka finna förståndiga begränsningar äfven här.

Dessa inskränkande bestämmelser, som ingen kommer att märka utom den som vill missbruk, torde emellertid icke, jag upprepar det, kunna införas nu. Det skulle ofelbart föra till ökad litersupning, d. v. s. ur askan i elden. Ty i *utminuterings* ligger redan nu källan till nio tiondelar af allt alkoholmissbruk (all bristfällig statistik till trots!).

Här är det skon klämmer. Hvilken medborgare som helst, som fyllt aderton år, äger rätt att å utminuteringsställe köpa brännvin (och öl i annan affär) i obestämd mängd, dock ej mindre än en liter. Endast i händelse han är berusad får han ej köpa själf; han har då att bedja en icke berusad kamrat att köpa åt sig!

Detta är sålunda en allmänt medborgerlig rättighet, som tillkommer den notoriske drinkaren likaväl som den nyktre, den för upprepade svåra brott under ruset dömd likaväl som den fredlige. Jag såg häromdagen en kvinna dömd för 43:e resan fylleri under detta år vid utgående från polisen motta ur myndighetens hand en halftömd literbutelj! Det var hennes egendom, och behöll man den, så gick hon själf och köpte en hel.

Grunderna för *utminutering* borde helt omläggas. I d:r Bratts broschyr säges härom.

Vid utminutering äger hvar och en rätt att i obegränsad mängd köpa brännvin och öl, som han kan förtära utan någon som helst kontroll. Endast i Stockholm ha vi med all säkerhet ett eller annat tiotusental invånare som icke äro mogna för denna frihet. Då de det oaktadt äga den, få icke blott de själfva, utan äfven ett ännu mycket större antal, som är beroende af dem, sona detta missförhållande med lefnadslycka, hälsa och lif.

Man har föreslagit, och här och hvar i småstäderna sökt praktisera den metoden, att icke utlämna spirituosa till vissa i orten väl kända, om än ej välkända individer. Krögaren och utminuteraren ha bakom sin disk en förteckning på dem som äro notoriska drinkare, och till dessa utlämnas ingen spirituosa.

Detta är ett föga tillfredsställande system, som mångenstädes icke kan få någon som helst åsyftad verkan.

Ty dels kan man endast i helt små samhällen hos alla försäljare förutsätta

en dylik personkänedom, dels torde endast sådana individer, som hunnit fullständigt förfalla, komma upp på denna »svarta lista». Dessutom bör det vara förenadt med mycket liten svårighet för dessa att skaffa sig hvad de önska genom goda vänner, som ännu icke hunnit fullständigt mogna för listan. Metoden torde dock i all sin bristfällighet inom smärre samhällen vara bättre än den nuvarande.

Frågan är dock, om det ej ges en annan och långt bättre metod. I stället för att låta rättigheten att köpa spirituosa å *utminuteringsställe* vara allmän, men mot en viss mindre del, som vilja begagna sig af denna rättighet, kan man göra själfva rättigheten beroende af särskildt tillstånd. Denna rättighet bör kunna sökas af hvarje till tjugufem års ålder kommen man eller kvinna.

Kan ett dylikt system införas utan stora kostnader, kan kontrollen upprätthållas, pålägges den enskilde inga besvärande band, och skulle systemet medföra afsevärda fördelar, jämfördt med det nuvarande?

Utan att göra anspråk på att kunna framlägga ett förslag, som i hvarje detalj skall visa sig vara utförbart och icke kunna ersättas med något bättre, synes det mig dock i vår på positiva förslag på nykterhetslagstiftningens område så fattiga tid vara motiveradt att till sakkunnig pröfning framlägga följande, som afser att fylla en visserligen stor, men dock begränsad uppgift. Förhållandena afse fortfarande endast Stockholm, inklusive kringliggande samhällen; på andra håll torde förslaget vara än enklare att realisera.

Till viss myndighet, exempelvis öfverståhållareämbetet för polisärenden, inger den person, som, icke nöjd med att kunna erhålla alkohol på restaurang eller hos vänner och bekanta, utan som önskar att i sitt hem eller annorstädes kunna förtära brännvin och därmed likställda drycker, öl eller vin, en å tryckt formulär affattad anhållan om rättighet att å visst utminuteringsställe köpa dylika drycker.

Denna ansökan, som, därest vederbörande är gift, torde böra vara under-tecknad äfven af hustrun, bör måhända vara affattad så, att den icke direkt inbjuder notoriska missbrukare att i onödan besvara myndigheterna. Man kan väl tänka sig en på heder och samvete afgifven försäkran från den som gör ansökningen, att han själf anser sig bruka alkoholen måttligt, icke till skada för sig själf, sin familj eller sin ekonomi. Att låta vederbörande besvara en fråga om och i så fall huru många gånger han under hvart och ett af de tre senaste åren blifvit ådömd böter för fylleri torde icke skada, ehuru ju myndigheten har tillgång till fylleriregistren. Eventuellt böra två välkända personer intyga den sökandes nyktra och ordentliga lefverne.

Kan någon annan än den, hvars kraf att köpa alkohol i *obegränsad* mängd samhället inte har något intresse att tillmötesgå, med ovilja betrakta formen på denna ansökan?

Den sökande äger rätt att uppge två utminuteringsställen, ett för brännvin och öl, ett för viner och finare spirituosa, och *endast från dessa berättigar honom bifall till ansökningen att köpa ofvannämnda drycker*.

Skulle han emellertid nu eller framdeles önska rättigheter att köpa från flera affärer, så förmenas honom detta i regel ingalunda, men härför får han erlægga viss afgift, motsvarande kostnaderna för det ökade registreringsbesväret. Vid flyttning till annan stadsdel erhålles kostnadsfri transport af rättigheten.

Denna ansökan remitteras till särskild sakkunnig myndighet, därest sådan finnes inrättad, hvilken har till uppgift att vara väl underrättad om och noggrant öfvervaka alla med alkoholförhållandena inom kommunen sammanhängande företeelser. Försedd med tillstyrkande eller motiveradt afstyrkande återgår ansökan till öfverståthållareämbetet, som meddelar beslut.

Bifalles ansökningen gäller den, där den icke förverkas, för lifstid. Den bör lösas med viss summa, exempelvis 2 kr.

Till de uppgifna utminuteringsställena ingår från myndigheten upplysning om namn, adress m. m. på den, som erhållit rättighet, hvilket registerföres. Vederbörande tilldelas visst nummer i viss serie i registret, öfverensstämmande med nummer och serie å den beviljade rättigheten.

Hvarje utminuteringsställe (respektive vinhandel) kommer härigenom att erhålla en bestämd, begränsad kundkrets af, låt oss säga, 1,500 personer, högt beräknadt, hvilken kundkrets försäljaren småningom lär sig känna.

Försäljaren ansvarar för att muntligt, skriftligt eller per telefon rekvirerad spirituosa hemsändes till vederbörandes bostad eller afhämtas af rättighetsinnehafvaren själf eller af ett af *försäljaren* känt ombud för denne.

Medför ett system, fotadt på dessa grunder, stora besvär och kostnader? Knappast. Ett register på 1,500 personer är icke afskräckande. Kostnaderna täckas af »stämpelafgiften».

Är det betungande för den enskilde? Hvad fordras af honom?

Att *en gång* inlägga en ansökan i enlighet med tryckt formulär.

Att, därest han vill köpa spirituosa från flera än två bestämda affärer, här för erlægga en likaledes en gång för alla bestämd afgift. Hvilket dock vore opraktiskt. Ty vill han köpa en viss sorts spirituosa i viss »främmande» vinhandel, uppger han blott sin adress och numret på »sitt eget» utminuteringsställe. Hemsändningen via detta utminuteringsställe sköter nog vinhandlaren om!

Att, därest han från ut- eller inrikes ort pr post, ångbåt eller järnväg erhåller spirituosa, låta utlösa försändelsen genom sin utminuteringsaffär i stället för direkt.

Dessutom är han skyldig ansvara för att den spirituosa han tillhandlat sig ej missbrukas af honom själf eller andra. Följer nämligen här af missbruk af den art, att det kan förhindra person att erhålla dylik rättighet, *går den person förlustig sin rättighet, hvars spirituosa gifvit upphof till missbruket.* Först efter viss tid, exempelvis ett halft till fem år, kan ansökan om rättighet förnyas.

Rättighet bör i regel ej lämnas person, i hvars familj eller hem ej alla myndiga medlemmar äro berättigade erhålla dylik.

Skäl för afslag på anhållan eller indragande af rättighet är, utom uppträdande i berusadt tillstånd på offentlig plats, motiveradt utlåtande af särskild alkoholnämnd eller öfriga omständigheter, där den beslutande myndigheten så pröfvar skäligt. Besvärmöjlighet må ju finnas, kommer troligen mycket sällan till användning.

Bland Stockholms myndiga invånare kommer naturligen en stor del aldrig att begära dylik rättighet. Att sakna den kan därför aldrig bli en förhatlig prickning. Endast ett fåtal komma att få afslag. Många (törs jag säga 20,000?)

veta med sig genom anhållans formulering, att det är icke lönt att begära. För dessa stå utskänkingsställena öppna; detta är den säkerhetsventil, som gör, att för litern icke kommer att bjudas förförande pris.

Andra åter komma icke att begära rättighet, emedan annan familjemedlem innehar dylik.

Slutligen komma absolutisterna icke heller att besvara myndigheterna härmed.

Den sista frågan återstår att besvara: kan den, som saknar rättighet, icke köpa sprit från någon, som är den lycklige men oförtjänte innehafvaren af egen rättighet? Kan smyghandel förekommas?

Härtill kan svaras följande:

Hvem som helst får icke rättighet, särskildt icke lågt stående individer, som göra hvad som helst för pengar.

Risken, att det upptäckes genom hvems förmedling spriten åtkommit, då missbruket föreligger, är stor. Humanare, rättvisare och effektivare straff än rättighetens förlust kan ej tänkas.

Grunderna för en dylik tingens ordning äro så lättfattliga och så uppenbart rimliga, att det är att hoppas, att den allmänna opinionen genom pressen, i alla samhällslager, kommer att formas därhän, att det är moraliskt orätt att ge dem, som icke kunna bruka alkohol med måtta, tillfälle att skada sig själfva och sin familj. Genom ett skötsamt lif kunna de inom ett år eller två förvärfva sig rättigheten — om de då, mot förmodan, sätta värde derpå.

Slutligen är att minnas, att om i enstaka, ja, i ganska många fall missbruk kommer att inställa sig, så är dock ej större skada skedd än att någon, som icke borde ha fått det, får hvad han nu utan hinder kan erhålla på 33 olika ställen i Stockholm! Det är ju dock icke dynamit han kommit öfver!

Skulle någon försedd med rättighet bedrifva smyghandel (som bekant är det redan i nuvarande lagstiftning den enskilde förbjudet att försälja alkohol till annan) mångdubblas risken att bli upptäckt, ty kunderna kunna icke väljas och i minuthandelsaffären bli de inköpta kvantiteterna misstänkt stora.

En anmärkning mot genomförbarheten af detta förslag rör sig om sättet för spritvarors försäljning till personer boende utom kommunen. Till dylika personer må icke direkt utlämning ske, utan sändes det rekvirerade *pr järnväg eller pr post* till den uppgifna adressen. Skulle mottagaren bo inom område, där motsvarande lagstiftning äger tillämpning, blir det hans sak att genom den minutaffär, till hvilken hans rättighet är förlagd, låta utlösa försändelsen, i annat fall utlöser han den direkt.

Under storstrejken iaktogs ett osedvanligt lugn på våra gator, fylleriförseelserna upphörde och mången fattig hustru hade under denna månad ett sorgfriare lif än hon haft på många år.

Införas ofvan skildrade restriktioner med hänsyn till utskänkning och utminutering, är det min fullkomliga öfvertygelse, att liknande förhållande i dessa länseenden inom kort skulle kunna åter inträda.

Vidare för doktor Bratt fram tanken på *kommunala organ till alkoholmissbrukets förekommande och bekämpande* samt yttrar härom:

Uppe på Kungsholmen bor en stackars hustru, som varit gift i aderton år med en man som dricker. Han arbetar i hamnen jämnt så mycket och så ofta som behöfs för att få till en liter om dagen och några halfvor öl. Någon gång lämnar han litet till hyran, det är allt; för öfrigt är han en snäll och beskedlig karl. För hustrun är året en enda lång arbetsdag. Barnen sköter hon väl. Fattigvården och andra hjälpa henne. Mannen blir omhändertagen af polisen gång på gång. Böterna får han samla på! När de gå upp till omkring 170 kr., brukar han få komma in på bestraffning. Detta innebär, att samhället håller honom under viss tid med kost och logi och understöder familjen. När han kommer ut, fortsätter han tills det ånyo upprepas. Så har det gått i årtal, så kommer det att fortsätta länge än.

Denna hustru har i Stockholm väl tusen medsysstrar, i samma eller liknande belägenhet. Icke långt från henne bor en kvinna, som är gift med en man af helt annan typ. Han »firar» aldrig. Han arbetar och super, super och arbetar. Sexton kr. i veckan lämnar han henne hvarje lördag; för det skall hon betala hyra, kläder, föda åt sig och sju minderåriga — och dessutom hvarje lördag köpa hem en liter. Mannen är borta hela dagen, kommer hem kl. 10 hvarje kväll, alltid berusad, men går rätt på gatorna, tages därför aldrig af polisen. Af sin aflöning använder han troligen omkring 12 kr. i veckan för sig själf. Han är hård och brutal, slår hustrun, skrämmar barnen, som gömma sig, då han kommer hem, behandlar hustrun inför dem som ett djur.

Nere på Västerlånggatan skar en man för någon tid sedan sin hustru i halsen. En trovärdig och hederlig person, som under en månad hyrt ett rum af den arbetsamma, präktiga hustrun, berättade mig, att hennes lidanden under årtal måtte ha varit ohyggliga. Mannen drog upp kamrater i familjens enda rum; hustrun flyktade med de små till köket. Ofta låg hon af fruktan borta om nätterna. I rummet lågo literbuteljerna tömda, i soffan brukade ligga en drucken karl, i sängen en annan, på golvet krälade de alla »likt ödlor», när de skulle förflytta sig. Mannen hade flera gånger dragit knif mot hustrun, slagit henne med ett nattkärl i hufvudet, gjort stryfningsförsök, hotat henne till lifvet. Hon blott arbetade och bar det fåligt. Till slut gick hon dock till detektiven, och min interlokutör talade vid en konstapel. Polisen! Ja, den vill ha skriftlig anmälan, och det är farligt för en drinkares hustru att ge; den vill, att brott redan skall vara begånget och framför allt vill den ha vittnen. Återstod den andra sakkunniga myndigheten — prästen. Här undfingo makarna varning, och skilsmässa blef ställd i utsikt. Detta var just rätta sättet att göra honom verkligt farlig, ty härigenom väcktes än ytterligare den svartsjuka, som sällan felas hos den kroniska alkoholisten och som kommer så mycken ofärd åstad. Till slut skedde det! Och nu — ja, nu går allt som en dans! Polisen inskrider, straffet blir utmätt så, att det passar till brottet; läkarne sköta hustrun — och kanske kan hon till slut få det lugnt i ett hem med sina barn.

Detta allt är *alldagliga, banala fall*; endast därför äro de framdragna. Sida efter sida skulle kunna fyllas med berättelser om ohyggligheter, som ske inpå våra knutar, där alkoholen är framkallaren. De kunde också fyllas med *det som skall komma att ske, brott och lidanden som måste infinna sig*. Med adresser skulle jag kunna stå till tjänst!

Till polisdomstolen har samhället koncentrerat all sin skyddskraft mot alkoholmissbruket.

Här passera dagligen femtio à hundra stycken. Namn, bostad, yrke, om det var litern eller öl som åstadkommit berusningen, hvar och när? 5, 10, 15, 25 kronors böter. Kan ni betala? In på bestraffning . . . Så gå sessionerna, den ena den andra lik.

Här komma gamla i gården; så där en tjuvä till trettio gånger om året bruka de hälsa på. Här komma unga pojkar, som för första gången blifvit omhändertagna. Hvad göra vi med dem för att hejda dem? »In på bestraffning» är allt hvad vi ha att säga dem.

Detta system är, hur man än vänder och vrider på detsamma, ett rekord i enfald och vanvett. Den som är satt att tillämpa det i hufvudstaden fann ett visst annat förslag »enbart löjligt». Vårt nuvarande system vore att lyckönska, om domen öfver det kunde göras så relativt mild.

Inför detta fruktansvärda personliga lidande, inför detta förstörelsearbete af barn och ungdom, inför denna omfattande sociala skada, som alkoholmissbruket medför, *göra vi ingenting*. Det lilla vi göra, göra vi dumt.

En kvinnlig talare, som nyligen i Amerika studerat nykterhetsrörelsen, försäkrade häromdagen på ett offentligt möte, att allt är gjordt som göras kan, allt i lagstiftningsväg är försökt, här eller annorstädes. *Inte ingenting går, ingenting — mer än förbudet*.

Det är med resignation jag bekänner min olika syn på tingen. Då nykterhetsvännerna säga, att allt är försökt, men ingenting går utom förbudet, finner jag för min ringa del ingenting försökt, tror dock, att mycket går att göra — men knappast förbudet!

Att mycket är gjordt för anslutning till absolutismen är däremot sant, lika som ock att här och hvar ett kärleksarbete för att rädda förfallna människor bedrifves, med ett resultat som står i noga öfverensstämmelse med de ringa resurser, hvaröfver man förfogar. Åtgärder af helt annan art äro emellertid erforderliga.

Att skydda den ungdom, som börjar visa tecken till förfall, att återuppföra till relativt dugliga medborgare kroniska alkoholister, att vara hustrurnas och barnens värn gentemot män och fäder, hos hvilka alkoholen lamslagit antingen deras naturliga känslor eller deras arbetsförmåga eller bådadera — detta å ena sidan; att å den andra öfvervaka en stor kommuns alkoholförhållanden, föreslå förändringar och förbättringar, allt detta är uppgifter af mycket speciell natur, med hvilka endast bildade män och kvinnor kunna gå i land, som äro ordentligt aflönade, helt ägna sig häråt, fått en skolad utbildning och ha en rationell, så litet som möjligt af juristeri fördärfvad lagstiftning att stödja sig på.

För denna speciella och viktiga uppgift behöfva kommunerna speciella organ. Den lagstiftning som fordras skall berättiga de kommuner, som så önska och i den mån sakkunniga funktionärer hinna utbildas, att inrätta dylika organ.

En af kommunalstyrelsen vald, af medlemmar ur alla samhällsklasser sammansatt, oaflönad nämnd bör ställas öfver eller vid sidan af dessa funktionärer, hvilka senares val torde böra underställas k. m:t och hvilka i sin verksamhet böra stå äfven under statens sakkunniga inspektion.

Af dessa funktionärer, som hvar och en har sitt distrikt af staden, böra ett visst antal vara läkare med särskild utbildning.

Under nämnden sortera ett par upptagningsanstalter af samma art som dem, som för närvarande gå under den vilseledande benämningen »upptagningsanstalter för hastigt insjuknade». Då bötesstraffet för fylleri borttas och de berusade här af skolad personal få den omvårdnad deras tillstånd kräfver, hvarigenom äfven de upprepade beklagliga misstag, som nu af och till förekomma mellan berusade och svårt sjuka, komme att upphöra, skulle detta säkerligen medföra minskadt motstånd från de berusades sida under transporten till upptagningsanstalten och likaledes minska allmänhetens benägenhet att ta dessas parti. Dessa åtgärder skulle bland annat ha det goda med sig, att en af de viktigaste orsakerna till ordningsmaktens impopularitet bland de breda lagren bortföle.

På upptagningsanstalten stannade den omhändertagne, tills hans tillstånd blifvit sådant, att han kunde lämna fullständiga uppgifter om sig själf. Noggranna anteckningar gjordes angående hans förhållanden; den, som för första gången blifvit omhändertagen, varnades och erhöll muntliga, men äfven tryckta, underrättelser om alkoholmissbrukets faror jämte upplysning om de åtgärder samhället ansåg sig berättigadt vidta mot honom, därest en liknande förseelse vidare inträffade.

Till en dylik nämnd eller direkt till funktionärerna kunde äfven utomstående vända sig för råd och hjälp i uppgifna fall. Från polismyndighet, från fattigvårds- och barnavårdsnämnd, från läkare och sjukhus inginge begäran om undersökning och hjälp. Då farhåga framkommit att härigenom spioneri och angifvarsystem skulle väckas till lifs, må framhållas, att den saken väl kan förekommas därigenom, att i ett visst fall intresserade parter, hustru, vuxna barn, fackföreningar eller enskilda personer, till hvilkas kännedom upprörande fall kommit, hade att vända sig icke direkt till nämnden, utan exempelvis till läkare, pastor, barnavårdsinspektör eller annan viss lämplig person, hvilka, därest de ansåge skäl föreligga, hade att påkalla vederbörande funktionärs bistånd. Barnavårdsnämnderna arbeta på ett, om möjligt, ännu delikatare gebit, utan alla dylika garantier, men formmänniskor böra ju såvidt möjligt tillfredsställas, eljest ställa de blott till bråk.

Denna »sociala välfärdsnämnd till alkoholmissbrukets bekämpande» borde sålunda i sin verksamhet utgå därifrån, att skäl till samhällligt inskridande föreligger, där alkoholmissbruk i ett visst fall utgör fara för rättssäkerheten, medför uppenbar social mindervärdighet, respektive inkapacitet, konstituerar psykiskt eller fysiskt lidande för omgifningen i hemmet, medfört alkoholisk sinnessjukdom, eller där det hotar att bringa ungdom på förfall.

Till sist upptager d:r Bratt frågan om *internering* och dess samband med öfriga åtgärder.

Denna fråga, säger han, som aldrig borde få ryckas lös från sitt organiska samband med öfriga nödvändiga reformer på nykterhetslagstiftningens område, har nämligen hänvisats till — fattigvårdskommittéen (!), som ju helt enkelt icke kan ta upp frågan annat än i den mån den berör den allmänna fattigvården.

Med skäl kan ett system, som tillåter en medborgare att ostördt under åratå förfalla till en ruin af hvad han varit för' att sedan på en »vårdanstalt» söka plocka upp bitarna och sätta ihop dem, göras till föremål för kritik. Har den stackaren väl blifvit hoplappad, släpps han ut; är han fri, kan han åter börja sönderfalla. Något mellanting mellan obunden frihet och tvångsinternering tyckes man ej känna till.

Enligt min tanke bör tvångsinterneringen vara organiskt infogad i ett system, hvars första uppgift är att förekomma alkoholism, hvars andra uppgift är att genom öfvervakning och individualiserande åtgärder söka återuppföstra alkoholisten inom det fria samhällslifvets ram, hvars tredje uppgift är, att, där detta med sakkunskap och tålmod och under trycket af interneringsrisken icke låter sig göra, ombesörja interneringen, och hvars fjärde och sista uppgift är att efter interneringens slut öfvervaka och på allt sätt understödja den, som småningom söker acklimatisera sig för den fullständiga friheten.

På detta sätt infogad i ett rationellt system af samhälleliga försvarsåtgärder mot alkoholmissbruket skall det visa sig, att interneringsanstalterna icke behöfva bli så oroväckande många.

»

Hvilken ståndpunkt man än intager till nykterhetsfrågan och särskildt till totalförbudet, nödgas man erkänna betydelsen af en systematisk undersökning af de åtkomliga faktorer, som ingå i och konstituera alkoholproblemet. Det synes mig därför från samhällelig synpunkt af största vikt, att detta problem genom för nykterhetsfrågans lösning verkligt intresserade samt på olika denna fråga berörande områden, kunniga och erfarna personer upptages till behandling i ett sammanhang och i största möjliga omfattning, hvarvid dels genomförbarheten af ett för hela riket gällande totalförbud, dels andra, systematiska åtgärder mot alkoholmissbruket toges under öfvervägande, bland andra de här ofvan antydda.

I fråga om utkast till ett program för det ifrågasatta utredningsarbetet tager jag mig friheten att i hufvudsak hänvisa till hvad som i detta afseende anförts i herr Hildebrands inom Första kammaren i dag väckta motion, nr 43, med samma syfte som denna.

Under återopande af hvad här ofvan anförts, tillåter jag mig hemställa,

att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t hemställa, det Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning rörande de lämpligaste medlen att motarbeta alkoholmissbruket i vårt land samt därvid särskildt låta utredningen omfatta dels totalförbudets innebörd

och antagliga konsekvenser och *dels* innebörden och de antagliga konsekvenserna af redan framställda eller andra förslag till genomgripande reformering af bestämmelserna rörande alkoholhaltiga dryckers utskänkning och utminuterung.

Stockholm den 6 februari 1910.

Knut Kjellberg.
